

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistrtvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. XI. Recidua monita de servando ordine iudiciario, præsertim in
litibus criminalibus, & quæ ex officio Iudici incumbunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

rei sitæ facta reale ius non tribuat aut prælationem, nec generalis sine immobilium designatione. saluo tamen dotis, & fisci priuilegio, eiusque qui in ædificij restitutionem, militiæ emptionem, aut vt ad priuilegiarium creditorem peruenerit, pecuniam dedit. Omnium creditorum exactam rationem habet Iudex in distributione precij, ex pignorum distractione redacti, iuxta titulos D. & C. Qui potior in pign. & c. quorum priuilegia breuiter complectitur Gudel. *Iur. nouif. l. 4. c. vlt.*

CAPVT XI.

Recidua monita de seruando ordine iudiciario, præsertim in litibus criminalibus, & quæ ex officio Iudici incumbunt.

EXegimus quæ ad morem modumque iurisdicundi spectare videbantur, quasi per Indicem & transcursim. quo filo Iudex telam iudicij texendam habeat. qua in re nec illud Apostoli reiiciendum puto, *1. ad Corinth. c. 14. Omnia honestè, & secundum ordinem fiant.* Ordo sanè iudiciarius anima est iurisdictionis: dummodò meminerimus in causis quibusdam iuris ordinem esse, nullum ordinem seruare. Est, inquit Cicero *pro Rabyr. Posth. sapientia Iudicis in hoc, vt non solum quid possit, sed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permissum meminerit, sed etiam quatenus commissum sit.* quo scilicet jure, quo ordine, quo ritu, more maiorum, an forma specialiter mandatis præscripta. adeò vt & Fulliucius *Quest. mor. tom. 2. tract. 40. in 8. præcep. c. 6. n. 199.* Iudicem ob ordinem juris non seruatum obliget ad restitutionem; verbi gratiâ, si inquisiuit cum iuris ordo non permetteret: si confessionem extorsit, cum indicia idonea non essent, & c. post Less. *de Iustit. l. 2. c. 29. d. 18.* Ampla spacia paterent si in eam dissertationem descendere luberet, quæ de toto ordine iudiciario concinnari posset. & nos supra hoc lib. c. 7. satis pro instituto diximus. Plura extant insignium authorum volumina in eam singulatim rem disertè scripta. ad ea maria, quibus lubet haurire, dimittimus. Apud nos ex edito Principum 12. Iul. 1611. art. 3. 4. 5. qui stylum habent emologatum, mandata, & instructiones suas exactè seruare debent, & si quid mutatione eget, ad Principem referre: qui non habent emologatum, ad curiam Prouincialem recurrere:

1.

Ordo iuris
seruandus.

2.

Belge stylū
præscriptū
aut ordi-
nandum
seruans.

eo interim vsuri, quo vtuntur superiores illius territorij. sed art. 46. pro securitate maiori decernitur, vt in criminalibus causis Iudices, qui ordinarium certumque stylum procedendi non habent, eo vtantur qui decretus est pro suo prouinciali Concilio. omnia enim hęc Concilia Prouincialia stylum, ordinationes, & instructiones à Principibus præscriptas pridem habent; inter reliquasq; instructiones non infimum locum ea obtinet, quam Carolus V. Imperator Batauis dedit, 20. Aug. 1531. quam insigni libro, quem Synopsin praxeos ciuilis appellat, excussit Paulus Merula. Affines alias instructiones comparauit, & in ordinem iudicarium analiticè digessit.

3. Porro quia omnia, ait Cicero *pro Cæcinnâ*, *judicia aut distrahendarum controuersiarum, aut maleficiorum puniendorum causâ re-*
Præsertim in iudiciis criminalibus. *perta sunt.* in illis minor cura est, in his maior. non tantum quia in illis de re minori, pecuniola, agelloue agitur, in his de statu, de vita hominis; sed & quod in ciuili controuersia ipsi litigantes periculo suo expendere debent, iure, an iniuriã agant, defendantve, & pœnis suis coercentur temerè litigantes: at in iudiciis criminalibus, iisque quæ Iudex ex officio instituit, non alieno ductu, sed suo Marte Iudex progreditur. & vt in bello non solet iterum peccandi locus superesse, vt Lamechus respondit veniam oranti errati in prælio commissi: ita vbi de re criminali agitur, vix est vt errore commisso res in integrum possit restitui. *Est ergo sapientis Iudicis cogitare sibi tantum esse permissum, quantum commissum sit & creditum, & non solum sibi potestatem esse datam, verum etiam fidem habitam esse meminisse, posse quem oderit absoluerè, quem non oderit condemnare: & semper non quæ velit ipse, sed quid lex & religio cogat, cogitare.* Ita Cicero *pro Cluentio*. vult lex & religio quod iustum est etiam iustè fieri, inson-tem rectè absolui, reum ritè condemnari.

Maranta quidem tractat, *de ordin. iudic. part. 6. s. & peruenitur & c. n. 106. n. 208.* enumerat 65. casus in quibus Iudex procedit ex officio, qui ea propter delicatiori diligentia sunt tractandi; nos generatim comprehendemus sub nomine causarum criminalium, non rigore nominis ad scelera restricti, sed per antithesim litium ciuilium, & pecuniariorum. In criminalibus ergo iudiciis Iudex aliorum motu & metâ carens, (nam rarò hodie accusatio cum inscriptione fieri solet; denuntiatio etiam magis ad Euangelicam referri solet quàm iudicalem, quæ delatores ad expensas temerarias obligat) agmine quadrato incedere debet, ne recta iustitia vllò vndecumque insultu de-

trimenti

trimenti quippiam capere possit. Et nos quidem iterum Edicta Principum, & Instructiones dirigunt, & nominatim Edictum an. 1611. art. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47.

Enimverò id imprimis cauendum, ne quis temerè in numerum reorum vocetur. tametsi enim Iudices etiam Episcopi habeant in suis Diocesisibus liberam potestatem adulteria & scelera inquirendi, vlciscendi, & iudicandi; *c. perniciosam de off. Iud. prouincias & dioceses suas obire iubeantur, & visitare, de vita & conuersatione subditorum quærere; c. Romana de censib. in 6.* non tamen speciatim de authore criminis inquirere possunt, nisi super eo fama ipsius læsa sit. *c. cum oporteat de accusat. adeò vt generatim rogare, non nuncupatim, tantum possint. Less. de iust. lib. 2. c. 29. de iudice dubit. 14. n. 118.* nullus est pro crimine, super quo non laborat infamia, seu clamosa insinuatio processit, puniendus; quinimò super hoc depositiones contra eum recipi non debent. *c. inquisitionis. §. tertie de accusat. c. qualiter 2. ibid.* nequidem tametsi duo vel plures testes iurati asserant *d. c. inquisitionis.* nisi fortè quis crimen confessus sit, aut commiserit in iudicio, aut patefactum sit ex generali inquisitione, aut aduersus bonum publicum sit, vt crimen læsæ Maiestatis Diuinæ vel humanæ. *Less. ibid. d. 15. Scipio minor Caium Liuium prætereuntem cum vidisset: Hunc, inquit, virum scio peierasse: verum quoniam nullus eum defert, non possum simul esse & accusator, & Iudex. Plut. in Apoth. Praxim sæcularium Iudicium contrariam, vt infamia præuia non requiratur, excusat Less. ibid. n. 131. & Fuliucius d. c. 6. n. 191.* iidè tamen requirunt vt Iudex non inchoet ex se iudiciu, sed aliquid præcedat, quod inquisitioni viam aperiat, & Iudicem ex officio procedere cogat, quod vices infamiæ suppleat. Duodecim id genus causas conglomerat Fuliucius n. 193. & Less. dub. 16. non admittit tamen Lessius eandem praxim in Prælati Ecclesiasticis *dub. 15. n. 140.* præsertim aduersus personas Ecclesiasticas. vtpote quorum propalati defectus plus Reip. noceant, quàm correctio profit. vt omittamus Concil. Trid. *sess. 24. c. 5.* innouasse dictum cap. *qualiter & quando,* & ab omnibus obseruari iussisse.

Quòd si tam seriò exigitur ne quis inquiretur, in ius vocetur sine præuia infamia; quanto magis cauendum est, ne citra præuiam infamiam, necessitatem, & criminis grauitatem, quis in carcerem compingatur, qui per se infamat? quapropter Prælati clericos temerariè, vel per iniuriam incarcerantes

4.
Inquisi-
tio specialis

5.
Carere
decernendo.

tes

tes in excommunicationem incidunt. *c. si clericos de sent. excom. in 6.* & rectè Marcus Antonius Genuens. *in praxi c. 29.* tradit, Neapoli non incarcerari clericos, nisi adsint probationes sufficientes ad condemnandum, vel saltem ad torquendum, dummodò clericus non sit suspectus de fuga. ob quam & Trid. in atrocioribus delictis necessariam detentionem admittit. *sess. 25. c. 6.* detentionē vocat Concilium, non carcerem. adeoque addit: in omnibus casibus ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti ac personarum delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur. & bene d. Edictum *an. 1611. art. 39.* vetat officariis cuiquam iniicere manus, qui fixos habet lares, nisi in flagranti delicto deprehenso, aut ex Iudicis decreto, cui ex informationibus *iuxta art. 38.* semiplena probatio delicti, aut vehemens suspicio suaserit, aut accusator formalis requisierit, vbi is admittitur.

Iterum breuibus dilationibus peragendi sunt rei, peccantque grauius qui morarum tadio, carcerū, aliorūve incommodorum fastidio, eos affligunt, & non æquè in excusando, quàm accusando laborant. quod vtrumque inculcat d. Edictum *art. 40.*

6. *Tortura.* Multò autem magis peccant Iudices, si non sufficientibus indiciis neque ex iuris ordine præscripto reum quæstionibus subiecerint. quæ sufficienter breuiter differit Less. *d. 17.* repetit Filliucius *n. 195.* pluribus exequitur Farinac. *tract. de iudiciis, & tort.* aliisque.

7. *Condemnatio.* Maximè autem in ipsa condemnatione peccatur, si præter ordinem iuris crimine deprehenso confessione illicitè extortà reus plectatur *arg. l. antep. in fin. D. de quæst.* vbi ob quæstionem illicitè habitam Imp. sententiam irritauit. Less. *d. 18.* Filliucius *n. 199.* qui vtrique *sequent. cc.* prosequuntur Iniurias quæ sunt in iudicio ab accusatore, teste, Aduocato, reo, &c. quas hîc prosequi non est huius instituti. dummodo id repetamus spectare ad Iudicem, compescere omnes eos qui adyta, & sanctitatem iustitiæ temerant suâ improbitate. sibi que Iudex semper illud Deuteron. *c. 16.* dictum obseruet, *iuste quod iustum est prosequeris.* non iuste prosequitur, qui ordine à iure præscripto non prosequitur.

Super hæc autem si non ad mensuram delicti imponatur plagarum modus, pœnaque ad culpæ proportionem non exigatur, si is cui parcendum fuit ob delicti, personæ, sexus, ætatis, aliæve circumstantias, ad rigorem plectatur, si cuius pœna

pœna asperanda potius fuit, parcatur.

Ad profundum autem peccatorum venit, si infontes puniat, fontes impunè dimittat sciens, prudens, cùm de causa ritè liquet. de culpa lata, quæ dolo comparatur, leui, leuissima in causa capitali cognoscenda iudicandaque, non finit hic locus multa dicere. hoc sanè casu vitandæ huiusmodi culpæ, valet illud Democriti, *Optimus Iudex esse iudicatur, qui citò intelligit, & lentè iudicat.*

Dixi initio huius cap. exegisse nos cursum quæ ad morem modumque iuris dicendi pertinent; ad dictionem inquam ipsam iuris. nam quod attinet ipsa causarum iura, non fuit animus ea tangere: Oceanum ingredi, tota Iuris volumina inuoluere: ea in pectoris scrinio habere Iudex debet, & causis in suum prætoriū delatis applicare: & habere, inquit Cicero *pro Cluent. in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem: libidinem autem, & inuidiam, metum, cupiditates omnes amouere: maximi æstimare conscientiam mentis suæ, quam à diis immortalibus accepimus, quæ à nobis diuelli non potest.*

CAPVT XII.

De Stipendiis.

Quo minus per sordes iudicetur, & appellationibus materia subtrahatur, stipendia publica statuta sunt. ^{1.} *Restè à fisco dandæ.*
tot. t. C. de Annon. & capitat. Iustinianus sanè munerū capturā seuerè prohibens, à fisco stipēdia Iudicibus dari iussit: à litigatoribus accipi aliquid vetuit, præterquam Iudicibus pedaneis. *Nouella 82. c. 9. & Nouell. 15. c. 16.* vbi fere idem de defensoribus ciuitatum dicitur. & quatenus idem in Francia olim obtinuerit, bellè refert Loyseau *de off. lib. 1. c. 8.* quomodo sportulæ atque huiusmodi emolumenta pro Iudicum opera in voluendis actis, examinando partium iure, dictandisque sententiis, successerint. & sanè optandum erat, vt iure & antiquis moribus res staret. iniquissimum enim esse Cic. censet Iustitiæ mercedem petere: sed & illud tamen iniquissimum, vt labor in damno sit. Itaque dum Iustinianus fisco onus stipendiorum imposuit, fisco locuples erat, seu meliori fortunâ, seu maiore parcimoniâ, seu frugaliori œconomiâ. nam belli sumptus res eius gestæ summos etiâ fuisse plus satis arguunt. vnde & nulli salarium tribuebatur, nisi iubente Principe. *l. nulli. C. de*